

La Veu de la Comarca

Setmanari Regionaliste de Tortosa

ANYIII

PUGNA PRO PATRIA

NUM. 114.

LA CATALUNYA QUE VOLEM.—«Liure, ni dominada, ni dominadora y respectada de les regions germanas.—Estimada per son valer al exterior y temuda per sa forsa.— Acullit com a propi al foraster que a trevallar hi vinga. Y a manar y a cobrar, a fer lleys y a judicar, cada hu a casa seva, que prou hi té que fer pera enténdreshi. Els empleats de la terra y pochs, actius y inteligents.—Ennoblida, altra vegada en llibres de tot saber, la que fou llengua de Sants y de Reys.—Las universitats y escolars tornadas a son esser: obrador d' avensos de la ciencia y planter de filosofhs y juristas. A fora la ensopida rutina.—Intimament unida a la vella Catalunya, gloriosa en sa historia y tradicional en sas lleys y costums, una Catalunya nova, de vida expansiva y en constant progrés, seriament religiosa y ilustradament tolerant.—Repobladas las montanyas per grans boscos, trescant pels singles els corredors enginys moderns, trayent del terrer y de las minas els fruits y minerals. Las aigües de sos rius saltant de resclosa en resclosa movent enginys del treball.—Conservats com reliquias els monuments enrunats o antichs y alsarne d' un art fill llegitim del antich criat en els avensos actuals. Voltar les vellas poblacions historicas de populosas y amplias ciutats, modernas.—Ports oberts als productes de tots llochis; assegurats ab tractes d' una nació seria; veure al porentat ab afany de ser estimat y útil a la Patria y al obrer intervindre en le govern donantli lo que cristianament y per dret li pertoca.—Volém deixar a nostres fills aquesta Catalunya gran avuy, com ho fou pera son temps la de nostres passats.—Pera bo tenirho tenim lo precís: Força, riquesa y inteligencia. Reprimim el vici del egoisme y exaltém la virtud que a cap ens manca: L' amor a la Patria.»—LLUIS DOMENECH Y MUNTANER

PREUS DE SUSCRIPCIO

Tortosa al mes. . . . . 0'50
Fora semestre. . . . . 3'00

DIRECCIÓ Y REDACCIÓ

Carrer del Parque, N.º 8.

Tortosa 11 Mars de 1905.

La Redacció no fa seus los conceptes ni conteniduts dels articles firmats o copiats.

SANTORAL

Diumenge 12 I de Quaresma. Sant Gregori el Magno p. y dr.—Dilluns 13 Sts. Ramiro y Rodrigo mrs.—Dimars 14 Stas. Florentina vg. y Matilde reyna.—Anima.—Dimecres 15 Sta. Modrona vg. y s. Ramon abat de Fitero.—Dijous 16 St. Heribert b. y s. Abraham solitari.—Divendres 17 Sts. Patrici b. y Joseph d'Arimatea cfr.—Disapte 18 L'Arcàngel S. Gabriel.

A "La Señal de la Victoria,"

II
Les nubecillas de que parlavam en l'altre article y que *La Señal* troba en el sermó del Dr. Pou, son en relació al concepte de Patria qu' ell li dona. En aquest concepte *La Señal* hi troba confusió. Y comensament avinent per la definició de Patria del Cardenal Cigliara que el Dr. Pou esmenta, no es propia, sols descriptiva, y que sen descriptiva, com totes les que ho son, es facil que li falti o sobre quelcom. Conformes. Pero sabria dirnos *La Señal* si la definició de Cigliara «un territori ocupat per families procedentes d'un mateix tronc, qui tenen una meteixa llengua, unes meteixes costums, y que facilment s'avenen entre si» no es la definició d'una veritable Patria? No creyém que, essencialment, hi sobri y hi falti res. Un territori ab tals circumstancies sempre constituirá una vera Patria. Lo accidental no muda l'essencia de la cosa. Y en aquella definició creyém hi ha tot lo essencial. Podiem aduir altres definicions que hi concordan perfectament.

La Señal passa endevant y troba la confusió espantosa. Y al trobar la sembla indicar que la definició dita de Cigliara ja pot passar pero es veu que li cou que s'apliqui a Catalunya. Aixís pregunta, com desfeient una nubecilla, ¿qué son o en que consisten la unidad de origen, la unidad de carácter, la unidad de lengua? La resposta qu'ella es fa, si qu'es una verdadera nubecilla d'ignorancia supina; y que dispensi. Parla de l'unitat de la llengua y diu:

«Pues yo una sola cosa diré a Mos-sen Pou: que el catalán es tan castellano, ó el castellano tan catalán, que yo he traducido liberaísimamente su sermón, dejándole todas sus frases, todos sus giros, todo lo sustancial, todo, todo, y casi todas sus palabras, con sólo el cambio de algunas letras en que se diferencian del castellano cuando no son las mismas que en éste. Asi lo hice de intento, para que se vea cómo en las Españas hay más *unidad de lengua* de lo que el sofisma, la ignorancia, la pasión ó el atavismo han logrado hacer creer hasta a personas de buenisima fe.»

Ja es dir molt aixó! Al menys fés excepció de l'Espanya Vascongada! Però aném al cas. Si *La Señal* per haver traduït el sermó en qüestió, tal com diu, treu la consecuencia de la *más unidad de lengua* etc... ¡també lo deu treure incluinthi tots els pobles de llengua novo-llatina, qui tenen llur unitat en el llatí, que per això duen una fesonomia consemblant com els fills qui ho son d'un meteix Pare. Aleshores si qu'Espanya conforme escau al esperit absorvent castellá, fora tot el mon llatí! ¡Quina conquesta! En deducció lògica de *La Señal*, l'italiá, el francés, el galayo-portugués y l'atalá forentant castellans com el castellá meteix y l'atalá tant de quiscún d'ells com ells meteixos. ¡Oh miracle!

La Señal potse mos dirá qu'aquesta deducció no es lògica; però sapi-ga que nosaltres també traduíém quansevol obra italiana—y aixó que no vivim hont esta llengua es parlada com *La Señal* que viu hont la nostra ho es—al catalá conservant la propietat llur característica més bé que no ho fariam ab la castellana. Y es que'l sen geni es més germá d'aquella que d'aquesta. El catalá podrá semblarse al castellá més o menys com se sembla ab les altres novo-llatines; mes lo cert es qu'ell té unitat, independència, vida propia y per rahons essencialissimes que l' diferencian del castellá.

Y va la prova. Per de prompte fem avinent a *La Señal*, que l'atalá que molts avuy escribim se ressent forsa de l'estructura castellana, que se'ns ha posada al moll del os desde l'escola y que, per tant, a buscar el geni, la sustancialitat de la nostra

llengua hem d'anar al llenguatge vivent molt més que a l'escrit. Conformes ¿veritat? Doncs pera que vegi *La Señal* la complerta diferencia entre l'atalá y l'atalá sols cal una observació senzillíssima: que vingui un castellá del cor de les Castelles assí, fins ab certs coneixements de la llengua catalana qu'es molt dir, y veurá com no entén pilota de les nostres converses usuals. L'esperiencia ho comprova.

Nosaltres ho hem vist a dotzenes de vegades. D'aquí que quan ells venen a Catalunya com que no'ns entenen de res mos diuen que parlem *como perros*. Y diuen bé per qu'ells se creuen ser els *senyors*, els dominadors y naltres els *gossos*, l'esclavitut. Aixís mos tracten.

Es veu que *La Señal* al for les esmentades afirmacions se va ficar molt en l'igualtat material de l'escriptura de moltes paraules que son de la meteixa manera escrites en les dues llengües. Mes en aixó demostra una grandíssima ignorancia de la nostra llengua; dones ha de sapiguer que una paraula igualment escrita en castellá sona aixís y en catalá aixás: com TORTOSA meteix, per eczemple, que pronunciada d'un catalá no es entesa d'un castellá. Pot estar segura *La Señal* que un castellá ohint el sermó del Dr. Pou, qu'ella tan literalment ha traduït, que no l'hauria entés de res: hauria quedat a la lluna de Valencia.

Res ¡y l'atalá es tan castellano, ó el castellano tan catalán!»

Pero endinzemnos més. Les diferencies fonétiques y prosódiques del catalá ho son tant del castellá, que, pera no ficarnos en detalls gramaticals interminables, basta dir que un catalá difícilment pot aprendre l'atalá y ferse ab l'accento que diuen ells, costantli anys d'habitar a les castelles pera sortirne un xic ayros, si es que n' arriba a surtir may; en cambi ab un parell d' anys d'esser a Fransa o Italia aprén la llengua d'aquets paissos bastant rebé y sense gran estrany. ¡Prou qu'ho diuen els castellans quan parlém castellá que 'ls hi fem mal-bé 'ls ohidos!

Vegis una altra prova. Causa de la diferencia radicalissima que hi ha entre la fonética catalana y castellana es lo que l'ortografia d'aquesta no serveix casi de res pera l'altra.

Mos passa als catalans que no sabem altra ortografia que la castellana, que difícilment podém escriure l'atalá quan no 'ns hi veyém impossibilitats del tot; y l'fet es comprén perque mos trobém ab una infinitat de sons, descogeguts del castellá, que no sabem com representarlos graficament, d'aquí qu' alguns beneïts fins s' havién arribat a creure que l'atalá no 's podir escriure!!

Més, moltíssim més podríem estendre esta qüestió, però preferim dir a *La Señal* que vagi a estudiar una mica no més les *qüestions de literatura y llengua catalana* del Dr. Alco-ber, perque no digui més ridiculeses y beneïtes com les esmentades, que demostren no coneixer el catalá ni pel forro. Una llengua que té una fonética, una morfologia, y una sintaxis essencialment diferents de la castellana y que més aviat ella s'apropa a la francesa y italiana, sobre tot en la prosodia, com ja va dir el Bisbe Morgades en aquella célebre Pastoral del 1900, afirmar qu'és una llengua sens unitat o personalitat propia! Per alguna cosa o altra *La Señal* en la seua capsalera diu qu' es *españolista*. Se 'n pot fer dos quartos!

Ensopega *La Señal* con otras nubecillas o dudas y confusiones que provenen de certes palabrejadas del Dr. Pou en son sermó. Una d'elles es aquella que li cou tant de la Patria, Aquest concepte l' Dr. Pou li esposa més que bé; però *La Señal* l' agafa pels cabells, com acostuma, y se 'n va a parar als fenicis, jueus, cartaginesos, romans, barbres, goths, alarbs, muslimics, imperials, francesos, etc. y ab una mica més toca a Noé. Es veu que sab molta historia... pel forro. Y aclareix la confusió dient: «los españoles formamos étnica y geográficamente una sola Nación» justa la fusta. Se comprén que *La Señal* no sab de que se les heu. Mos nega l'unitat de la llengua, venint a fe la catalana y castellana una mateixa cosa y ara mos nega l'unitat de rassa, unitos catalans y castellans més que l'ánima y l'cos, sent aixís que som etnicament, l'aygua y l'oli.

Entrém al cas *La Señal* se pregunta: «¿Podemos asegurar los españoles presentes, incluso los catalanes, de qué casta venimos, cuando

tantas castas se han cruzado en la formación de nuestra sangre? En general todos venimos de todas: luego etnicamente somos una nación. Tampoco ho podrían asegurar molts pobles d' Italia, Fransa y Portugal els qui han soferta l' influensa de les mateixes castes que nosaltres y ab tot y aixó s' atrevirá a dir *La Señal* qu' ells ab naltres constitueixen una *nación*? Naturalment que no. Ab aquesta mena de geneologia cap rassa tindria unitat. Y aleshores a Espanya no sols no hi hauria diferents nacionalitats, sino qu' ella formaria part d' una altra, que agaballeria un ecstentsísim territori. ¿No sab *La Señal* qu' aquí Espanya unes castes han influïdes més en un cantó qu' en altre? Ni hi ha, que unes poc o gens hi han estades, mentres qu' altres molt. Y aixó es forsa pera determinar la rassa d' un poble. A Catalunya meteix els Xetes hi van habitar més que al Portugal y Castelles; els Sards, provinents de la Liguria y Cerdenya, boy que sols a Catalunya habitaren; els Grecs, lo meteix; als Cartaginesos els hi costá molt l' entrarhi; l' Ebre, ls deturá molt de temps y la llur influença a Catalunya es poca; als Romans els va costar prop de dosecents anys lo dominarla y al lograrho la personalitat de Catalunya sembla que prén relleu, conservantse les seues comarques historiquas com els Ilergetes, Lacetans, Aussetans, Cossetans, Coretans, Layetans, Ilercaóns (tortosins) etc.; els Goths, els més ilustrats y humanitaris dels barbres, també habitaren més a Catalunya, qu' en lloc, salvantse dels alans, vandals, dons que s' establiren, respectivament, al Portugal, l' Andalucía y la Galicia; y ls Alans sols s' estigueren uns trescents anys a Catalunya mentres qu' en altres indrets uns vuit sigles. ¿Si sembla a *La Señal* que tot aixó es poc pera contribuir a l' especificació d' una rassa? Ella mateixa!

Prò hi ha més que parla clarissimament; son les seues demostracions de vida. ¿Qui no ha regonegut sempre en el poble catalá un geni propi, qu' es práctic, individualista al revés del castellá idealista y comunista? ¿Qui no ha vist en el nostre poble un caracter espansiu oposat al absorbent del castellá? ¿Qui no ha trobat a Catalunya una personalitat jurídica ben diferenta, per no dir del tot, de la de Castella? ¿Qui no observa en la nostra terra costums característiques desconegudes del poble castellá? ¿Qui no sent a Catalunya una llengua totalment diferenta de la castellana? Y finalment: ¿qui al entrar a Catalunya per la banda d' Aragó no observa que entra en un país diferent, ben diferent del qu' ha trepitjat en un poble que pera ell li es tot ben *estranger* del altre, com aixis ho deyan ho havian observat els nort-americanos del *Præco Latinus*?

Y ja deu sapiguer, doncs, la *Señal* qu' efectes essencialment diferents, suposen causes diferents, qu' en el nostre cas son *rasses diferents*. Y també ja deu sapiguer que si un efecte, per exemple la llengua, no es prou pera formar una unitat de rassa, una veritable Pa-

tria, una perfecta nacionalitat, y que tampoc ho son els altres per separat, el temperament, el caracter, el dret, les costums, etc., que tots plegats ho son, forman els factors nacionals d' un poble, d' una rassa. ¿Ho entén *La Señal*?

D' aquí que l' Dr. Pou fa santament de dir que la Catalunya, que té ben concretats aquests factors, es la Patria dels catalans. Ho es y ho será; no 'n tenim d' altra; perque aquets factors nacionals son quelcom natural, únic, incambiable en l' individu, independent y que per aixó corresponen al concepte de nació (*natus*, nasci) y que no 'ns ho robarrán ni *Señals de la Victoria* ni tots els de les Castelles. Es obra de Deu.

Finalment: contestant alló que *La Señal* troba *nubecillas acceptadas* por el Dr. Pou de que es poble, rassa, gent etc., li dirém que *gent, poble y rassa* es cosa, quiseuna, natural invariable y únic y que de conseguint son de concepte sinónim al de patria ó nació. La mateixa Biblia ja ho ensenya. Y patria y nació essencialment convenen.

En resúm: Espanya es un Estat y Catalunya una nació y obligació tenim els catalans—y els falsos catalanistes també de reivindicar els llurs drets y debers.—A veure si *La Señal* mos tradueix aquesta paraula llurs?—

Y va una *note bene*: ¿Perqué *La Señal*, que vol ser tant regionalista y amiga de las tradicions, no s' escriu en valenciá, a lo que no hi obstantaria que hi hagués escrits en castellá dels castellans?

¡Pobre Valencia, si no tens millors regionalistes!

Jordi Jordà.

Doctrina regionalista

III

Castella

—Quin paper ha fet Castella en el Estar espanyol?

—Castella, una de les regions convingudes, ha estat la regenta de Espanya.

—Perqué ha estat aixís?

En primer llóc per la voluntat dels reys que establiren allí sa capital, y en segón llóc per ses qualitats y sos defectes.

—Quines qualitats tingueren els castellans?

—Eren braus guerrers y tenien una fé ardenta.

—Y quins defectes els ajudaren?

—Son esperit aventurer y sa ambició de conquestes.

—Y quins altres defectes feren fracassar sa politica?

—Foren perososos, informals, disputadors y eminentment centralistes y despòtics.

—Perqué foren centralistes y despòtics?

—Perqué volien imposar a cóps de sabre ses lleys, ses costums y son llenguatge, esborrant tot lo que no tenia nóm de castellá.

—Quines conseqüencies ha portat el despotisme de Castella?

—La total desmembració de Espanya, la separació de Italia y dels

Paisos Baxos primer, la de América mes tart, la de Cuba y Filipinas en nostres temps.

—Castella te aptituds pera dirigir la politica espanyola?

—Avuy dia no, senyor; ha perdut sa forsa y sa fe, ha guardat sos defectes y no ha sabut orientarse envers el treball y la riquesa. Además, se noten en el poble castellá tendencies perilloses.

—Voldriau explicarme aquestes tendencies perilloses del poble castellá?

—Sembla ensenyar per sos actes certa tendencia a separarse del concert de les regions espanyoles.

—Sabriau explicarme alguns d' aquestos actes.

—No pot tolerar les banderes regionals, dels escuts de Espanya, sol suprimir les cadenes de Navarra y les quatre barres catalanes, anomena «provincianos» a tots els que no son castellans y en sos llibres y teatres ridiculisa les costums regionals.

—Y la noblesa castellana participa de exes tendencies?

—La noblesa, además de lo dit, aborrex tot lo espanyol y s' alaba de son estrangerisme.

—Com s' anomenen aquestes tendencies?

—Se 'n diuen *tendencias separatistas*.

—Com s' han de comportar les demás regions?

—Afirmar sa personalitat, pendre a Castella les riendes del Estat y ofegar per tots els medis aquest naxent separatisme castellá, salvant aixís a Espanya.

Per Carnestoltes

Un qu' anava a xalá...

—Miratel, lo poca pena, aquí 'l teniu passejantse, Quansevol diria, al vórel, que may ha trencat cap cante. Vaiga, xic, no cal que fúgiques, que te'n hai da di unes quantes; vine aquí, que si tinguesses tanta vergonya com comes no astaries tan tranquil mirant com passen les màsqueres mentres s'asgatinia y rabia lo *proba* Pepa de Cambres. No ets lo mateix de fá un any: allavontes la buscaves y perqu' ella no't volia hasta volies penjarte. Som unes baldocs les dones, Ves, fesne cas d' un tunante qu' avuy te diu que t'astima y demà ni vol mirarte.

Si m'hu haguesses fet a mi lo qu' has fet a la de Cambres, ya t'arreglaria ls contes y en vés de desesperarme y estarme a casa plorant, surtiria y disfrassantme, me 'n aniria a xalá y me 'n buscaria un atre y no tornaria may ni tant sisquera a agnayatarte.

—¡Ay, màsquera! m'aparèix qu' has degit equivocarte, me prens per un atre, vaiga —¡Acamina que no't banyes! çara fás lo desantés? ja't coneixen prou a l' Angel desde que la rossa aquella

te vá doná carabasses, y te les vá dá llustroses ¿que les has fet? ¿que les guardes pera este estiu a l' Ampolla? —¿Xeica, que vols marejarme? Vésten, vés a escurá ls plats —No, mano; les ascurandes gens ni mica m'amohinen, perque tinc qui me les fassa..., y ara que m'hi fás pensá ¿ya t'has arreglat lo catre?

¿ya has aspolsat los llansols? ¿que no hu saben que son pare li fá fé ls llits? pues es *vero*: aquí 'l teniu fet un caque aparentant de sinyó, y 'l voreu a mija tarde estobant los tres-puntins y espolsant llansols y márfegues ¡Mija dona, presumit!

—*Cuidadito*, que sí'm faltes te pegaré una patata.

—Sió, burro, sió, no t'asbarres —Val més no'n fásiga cas.

—No; asperat; si no t'ascapees ¡Xiques, agafeus! —¡Aguanta! ¡volteulo bé! ¡Eh! ¡Que baile!...

S'arma la gran revoltina; fán la redola les màsqueres, posant al mitj al pobret qu' a vinga crits l'ataranten, y cantant lo *dolde, dolde*, l'aspentejen, lo maltracten, li peguen; l' una 'l pessiga l'atra, que porta un paraigues tot tronat, pegantli un cop li llansa 'l sombrero an l' ayre, la riota allavons creix, vá á arropegarlo y 'l fan caure, y aquí arriba l' *acabóse*

de crits, xiulits y paumades... —¡*Alto el fuego!* crida una, despedimos d' ell y márxen, y anantsen cap a la víctima l' ajuda ancara á aixecarse

—Que no siga res, li crida, vaiga, adieu, no amohinarse.

—¡Xiquet, si 't veyla la rossa...! li diu en veu de pollastre una que vá en cubrellit.

—¡Alsa, manet, y com xales! li diu tot fent la *capsela*, un que dú gorra de caure.

Y un que vá vestit de Xulo: —¿Quiere ustet venir al baile?

Un que dú un acordeon: —¿vols que't toque l' *arza y dale...*?

Un que porta un' aixeringa: —¿Vols que t' ajude... á espolsarte?

Un de dona: —¡*Adios, pimpollo!*

Un de pallaso: —¡¡¡Ay, ta mare...!!!

Y desfilen davant d' ell qu' ambobat, s' aspolsa 'l traje, sense sabé 'l que li passa,

mentres rient y mirantse, se 'n van tots los de la colla á doná *bromasso* á un atre.

NVEC.

Carnaval de 1905,

Conferencia notable

El distingit publicista y juriscòult catalá D. Joseph Pella y Forgas ha donada una serie de conferencias interessantíssimes sobre la constitució de Catalunya, en el local de la *Lliga Regionalista* de Barcelona, ahont hi ha establerta la *Federació Catalana Escolar* a qui van dirigir.

Sentim que la falta d'espay mos

hage privat de publicar l'extracte de cada una d'elles, mes no volém deixar passar per alt una, la X, que fa poca o molta de referencia á la nostra Comarca.

N'insertarém uns quants paragrafs:

«Els pobles llatins, ab l'esperit uniformista que tenen sos Estats, els sembla un desgavell la diferenciació d'organització política en un mateix estat; idea equivocada, perque com més complicat és un organisme, més perfecte y regular és el funcionament y las nacions son més fortes com més variada en sa organització. En demostració explicá lleugerament l'organització de Inglaterra, Alemania, Suissa, Estats Units y de Austria, de la que digué s'ha refet de la desfeta de Sadowa mercé al renaixement particularista dels húngars, dels txechs y dels croatas.

Del uniformisme geogràfic de las planas centrals de Fransa y Castilla n'ha eixit l'uniformisme polític llatí, y per oposició a la varietat històrica y a l'accidentació topogràfica de Catalunya, li corresponia una gran varietat en l'organització política.

Corre desde per demunt de Berga (la serra del Cadí), per Solsona, Santa Coloma de Queralt, serra de Prades, fins al Coll de Balaguer, un macís de montanyas que divideix en dos el terror catalá y el caracter dels homes: els d'allá, tipos alts, escardalencs y morenos, fan las e clares, obertas; els d'aquí, de físich oposat, parlan fent foscas las e. Els d'aquí tenen el caracter individualista; el temperament d'aquells és més comunista.

El tipo celta-galo, obert, expan-

siu, se troba a las comarcas planas fáciles a las invasions; y en las comarcas reclosas com el Cardoner, Plá de Bages y Plana de Vich, tancat. Aquets, els lacetans, ausetans y cerdans han sigut sempre el nirvi de la nacionalitat, ja tractant, ab Carlemany, ja batallant ab Almanzor y modernament ab Napoleón. Se fixá en que l'esperit que domina en cada comarca se refiexa en els homes capdals. Així veyém en aquestas comarcas a Balmes, Bach, P. Claret y als poetes Ribot, Camprodón y Verdguer.

Y en las terras d'invasió hi trobem a Muntaner, Pujades y Margarit, historiadres; Mieres, Socarrats y Fontanella, juristas; Aymerich, Eximenis y Dorca, Isat; al Rosselló, Aragó y Fabra. Fins en aquestas hi há una diferenciació, que es la de Figueras y Reus ab en Terrades y en Monturiol ab son icteineo y en Prim y Sinibald de Mas.

Al desferse l'imperi carlovingi's comensá la organització particularista al entorn del castro ab el señor Feudal y els que hi renian comunitat de bens, o bé al entorn de certs punts com Girona, ahont es tradicional l'aplech de gent com ho demostran els restos de murallas ibéricas, romanas y d'edat mitja.

Ve després un principi general d'unitat ab la monarquia, ab las Corts y la Generalitat. El comte, pels casaments, s'apodera de tots els comtats y la Generalitat esten son poder per tota la terra catalana per medi dels diputats y la cobranza dels subsidis que havian votat las Corts.

El Rey o bé'l poder real no podia, com la Generalitat, entrar per tota la terra, sinó en virtut d'una declaració especial del senyor o poder lo-

cal. Aixó motivá una gran sorpresa als enviats dels Reys d'Espanya després de l'unió de las coronas d'Aragó y Castilla.

Aquet principi general d'unitat se veu en las estadísticas del sigle XIV ab els fochs reals o populars, militars o nobles y eclesiástichs cada hú ab son senyor diferent, però sobre de tots ells hi havia el Rey y la Generalitat, y quedan com a comtats autònoms els de Rosselló, Cerdanya, Empories y Perelade, las Valls d'Andorra, Aran y Ribas y la comarca de Tortosa, que tenian fisonomia propia.

Després de fer el conferenciant detallada historia dels comtats de Rosselló y Cerdanya, d'Empories y Peralada, d'Urgell y l' Pallars, toca a la comarca autònoma de Tortosa y diu:

La comarca de Tortosa, hont no hi há la faina germánica, com al Empordá, ni l'assemblea pública de las valls d'Aran y Carol, sino que s'troba ab una ciutat romana ab un códich especial que li havian format els templaris. A semblansa de moltes ciutats italianas allí hi havia la Senyoria que estava constituída pel Rey, pels Templaris y pel baró de Moncada, nomenava síndics cada any que juraban sobre un peiró, pedra, a l'istil del ara sagrada dels romans; tenia la seva curia o assemblea, y pera completar la semblansa hi havia els banys públics.

En las Corts catalanas s'alsava també'l procurador de Tortosa com s'alsavan també los procuradors d'altres comtats autònoms, Empories y Peralada, pera protestar de tots els acorts presos en quant puguessin

atacar a las lleys, usos y costums de sa comarca.

Els reys d'Aragó pera fomentar l'esperit de unió, hi celebraren Corts en 1365 pero respectaren sempre la seva particularisació.

Més tart vingueren las veguerias que eran 21 y contribuiren molt a l'unió. Els veguers eran els representants del rey a las comarcas y tenian la jurisdicció de la petita justicia. Las veguerias, malgrat el tenir el poder del rey, totas se regian pel seu modo especial de enjudiciar imposit per la forsa especial del esperit diversificador. Volían la diversificació, la complicació, perque ab un gran seny ho consideravan com una font de vida y fortaleza.

Aquestas complicacions, casi totes elles, arribaren fins a las Corts de Cádiz, ahont l'esperit uniformista s'imposá com a sobirà declarant «que unos mismos códigos regirán en toda la monarquía.»

Pero aixís com en la Naturalesa els alsaments geològics portan al cim d'una montanya rocas que en edats prehistóricas eran al fons d'una vall, axi mateix, avuy, al cim del Pireneu, en una reclosa vall com la d'Andorra, hi trobem una miniatura de tota l'organització antiga de la nostra Catalunya; allí s'hi troba tota la organització de la nostra terra, que, com un miracle, s'hi conserva encara viventa.

Pera demostrarho, resenyá breument els punts capdals de l'organització política d'Andorra.

L'ecses d'original ens ha fet imposible publicá la secció de noticies.

Tortosa. Imp. FOGUET, P. Hospital, 5.

IV

part per ser aqueixes dos les dates que están estampades en les portades de cada llibre.

En la del Sr. Pauli no constan les dates perque faltan precisament les dos portades, mes hi ha unes diferencies molt notables entre l'un y l'altre exemplar, dons la de Pauli, te en la página que ha de se la tercera l'Aprobación que correspon á la quarta de O'Callaghan, lo mateix suceix en la quarta que es la quinta de O'Callaghan y la quinta de Pauli te la dedicatoria al Cabildo Catedral y al Procuradors de la Ciutat que ocupa cinc páginas y mitja y está ab data de 12 d'Abril de 1626 mentres que la del Sr. O'Callaghan, es sols dedicada al Cabildo Catedral, es molt curta y no te data y es la que acontínuació copiém.

AL MUY ILVSTRE Y REVERENDO Cabildo de la santa Iglesia de Tortosa.

El amor, la voluntad, y la razón me fuerzan á que muestre al mundo la obligación que tengo de servir á V. Señoria, no solo con palabras, más con obras: Esta (aunque pequeña) le presento, suplicando la reciba debajo de su amparo, á quien nuestro Dios y Señor guarde, y de felicísimos sucesos á todas sus cosas, como este su criado le desea.

Francisco Martorel y de Luna.
Es digna de tenirse en conte, que l'ordre de

“Historia de la antigua Hibera”

escrita por D. Francisco Martorell y de Luna, publicada l'any 1626 y novament feta estampá per En Joan Abril y Guañabens, Arquitecte, iniciadó y fundadó del Museo de la Illegavonia á Tortosa, y estampada com á fulletí en lo setmanari que publica nomenat LA VEU DE LA COMARCA.

Tortosa Mars 1905.

IL·L·U·S·T·R·A·C·I·O CATALANA

Regala una edició monumental
il·lustrada per Xiró
del poema de Massen Verdaguer
"L'ATLANTIDA"

Surt cada diumenge-On any Ptes. 30-Mitx any Ptes. 15'50-Tres mesos Ptes. 8-Mallorca, 287-BARCELONA

LA PRÉSERVATRICE

La més antiga de les companyies franceses contra els accidents. Autoritzada per R. O. de 15 de Abril 1901, de conformitat ab la llei de 30 de Jener de 1900, referent als accidents del treball.

DOMICILI SOCIAL
En son hotel, 18, Rue de Londres, PARIS

CAPITAL SOCIAL
CINC MILLONS DE FRANCS

Seguros individuals, col·lectius, de carros coxes, caballeries y accidents de tercer a primes reduïdes.
Agent general en Tortosa—Tarragona—Reus, y sas respectives comarcas.

GASTÓN DE LA MOTTE

Carrer del Parc n.º 2 primer, 1.º

Disponible

Moreso

GRAN BOTIGA DE CALSAT

DE TOTES CLASSES

Sabates y botines d'ivern

Confecció esmerada pera 'ls que tenen los peus delicats.

Casa fundada l'any 1866.

PREU FIXOS VENTES AL CONTAT.

Piassa de la Seu y Arc del Rumeu
TORTOSA

Joseph M. Cartes Mur

Metje-cirurgia homeopata del Hospital Homeopata de Barcelona.

Palssa de la Constitució 7-1.º—(cantonada de la travestia del Angel) TORTOSA.

L'Administració de la Veu de la Comarca, facilitarà Catecismes de la Doctrina Cristiana compostos per lo P. FR Pere Vives (traduits de la llengua castellana a la catalana pera major profit de las ànimes del Bisbat de Tortosa l'any 1817 per ordre del Illustríssim Senyor Bisbe D. Manuel Ros de Medrano) al preu de 2 pessetas lo cent el text y 5 pessetas ab la explicació.

Igualment se facilitarán noticies de tot quant s'ha publicat y vá publicantse en llengua catalana en prticular las obras de quinas se'n ha ocupat la Veu en sas columnas.

FILLS DE JOSEPH TEIXIDOR

ARTICLES DE

DIBUIX, PINTURA Y FOTOGRAFIA

del carrer del Regomir, 3, Barcelona

han traslladat son establiment al

CARRER FONTANELLA, 10

(PROP LA PLASSA DE CATALUNYA).—BARCELONA

DISPONIBLE

"Historia de la antigua
Hibera"

Escrita por D. Francisco Martorell y de Luna, pu-
blicada l'any 1828 y novament feta estampada per
la casa d'Art y Enciclopedia, dirigida
y fundada del Marqués de la Hermandad de Tortosa,
y estampada con el fidejussor en la imprenta que
dura romana l'any 1828.

Tortosa Mars 1828.

Observacions

Esperonats per lo desitj de qu' els tortosins que vinguen trobin arreplegades la major quantitat possible de noticies y recorts ab quins puguin escriure la historia de una de les primeres y principals ciutats de la península Ibérica, ens havem determinat á reimprimir ó novament estampá la present Historia de quina sols ne quedan que sapiguem dos exemplars incomplets, un de D. Antón Pauli en quin hi faltan la primera fulla y las dos ultimas axis com també la corresponent a la primera del llibre 2.º y algunes altres que son manuscrites y l'altre propia de D. Ramón O'Callaghan, canonge Doctoral y Archivé de la Seu, ilustrat y docte Croniste de Tortosa que está complet y molt ben conservat.

Los dos exemplars los havem tingut á la vista y examinats detingudament, quins creyém son de dos edicions diferents, estampada la del Sr. O'Callaghan en 1627 la primera y en 1626 la segona